

**UNIVERZITET U ISTOČNOM SARAJEVU
FAKULTET POSLOVNE EKONOMIJE BIJELJINA
NAUČNO-NASTAVNOM VIJEĆU FAKULTETA**

Na osnovu odluke Naučno-nastavnog vijeća Fakulteta poslovne ekonomije u Bijeljini, broj 1308-02/17, od 12.12.2017. godine donijete na 114. sjednici održanoj 12.12.2017. godine imenovana je Komisija za ocjenu master rada pod nazivom „*Računovodstvo lizinga i njegove prednosti kao alternativni izvor finansiranja u BiH*“, kandidata Mladen Lemeza diplomiranog ekonomiste.

Komisija u sastavu:

1. Dr Spasoje Tuševljak, vanredni profesor, uža naučna oblast Poslovne finansije, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina Univerziteta u Istočnom Sarajevu, predsjednik
2. Dr Rajko Radović, redovni profesor, uža naučna oblast Računovodstvo, Poslovne finansije, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina Univerziteta u Istočnom Sarajevu, mentor
3. Dr Teodor Petrović, vanredni profesor, uža naučna oblast Računovodstvo i revizija, Ekonomski fakultet Brčko Univerziteta u Istočnom Sarajevu, član.

Nakon što su članovi Komisije pročitali master rad, Komisija podnosi Naučno-nastavnom vijeću fakulteta poslovne ekonomije u Bijeljini sledeći:

IZVJEŠTAJ

1. Osnovni podaci o kandidatu

Kandidat Mladen Lemez je rođen 12.07.1988. godine u Sarajevu (Bosna i Hercegovina). Osnovnu i srednju školu je završio u Bijeljini. Nakon toga upisuje Fakultet poslovne ekonomije u Bijeljini, Univerziteta u Istočnom Sarajevu. Na kraju druge godine odlučuje se za smjer Finansije, bankarstvo i osiguranja. Na ovom fakultetu je diplomirao 2011. godine odbranom diplomskog rada na temu: „*Ekonomске i institucionalne pretpostavke održivosti penzijskog sistema*“. Master studije upisuje na Fakultetu poslovne ekonomije u Bijeljini 2011. godine na smjeru Finansije, bankarstvo i osiguranja. Kandidat je stalno zaposlen u preduzeću „Orao“ a. d. za proizvodnju i remont od 01.02.2013 do danas.

1.2. Objavljeni radovi

- Lalić, N, Vukmirović, J, Tmušić, O, Lemez, M, „*Inovativno preduzetništvo u turizmu Republike Srpske – faktor tržišne uspješnosti*“, Zbornik radova Jahorisnki poslovni dani, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, februar 2015, ISSN 2303-6168, str. 315-321.

2. Osnovni podaci o master radu

Kandidat je Prijavu teme master rada predala na Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina 15.03.2017. godine, pod rednim brojem 185-01-2/17.

Naučno-nastavno vijeće Fakulteta donijelo je Odluku o odobrenju teme i imenovanje mentora 28.03.2017. godine, a broj odluke 222-02/17.

Kandidat je predala zahtjev za pregled i ocjenu urađenog master rada 10.10.2017. godine, zahtjev broj: 1069-01/17.

Katedra za računovodstvo, reviziju i poslovne finansije je 29.01.2017. godine pregledala priloženu dokumentaciju i donijela Prijedlog odluke o imenovanju Komisije za pregled, ocjenu i odbranu master rada koja je prosledena NNV Fakulteta.

Naučno-nastavno vijeće na 114. sjednici održanoj 12.12.2017. godine donijelo je odluku o imenovanju Komisije za pregled, ocjenu i odbranu master rada, odluka broj 1308-02/17.

Master rad pod nazivom „*Računovodstvo lizinga i njegove prednosti kao alternativni izvor finansiranja u BiH*“, predstavljen je na 93 strane osnovnog teksta fonta Times New Roman 12, normalnog proreda. Master rad sastoji se od sedam međusobno povezanih tematskih cjelina, uključujući uvod, zaključak i literaturu.. U radu je predstavljeno 27 tabela, 14 grafikona i 3 slike. Pri izradi master rada kandidat je koristio domaću i stranu literaturu, koja na adekvatan način obrađuje probleme postavljene istraživanjem. Kandidat je u svom radu koristio 39 bibliografskih jedinica kao i internet izvore.

2.1. Predmet i cilj master rada

Svjetska privreda je mjesto dinamičnih promjena dodatno osnaženim uticajem ekonomske i finansijske krize i kako bi se opstalo u tržišnoj utakmici potrebna su značajna prilagođavanja u poslovnoj politici učesnika na tržištu, naročito u oblasti finansiranja privrednih djelatnosti. Sa jedne strane, potrebe finansiranja privrednih djelatnosti su u konstantom porastu, a sa druge strane, nosioci tih aktivnosti se susreću sa problemom obezbjeđenja potrebnih sredstava za finansiranje. Ovakva situacija iziskuje iznalaženje novih poslovnih modaliteta i načina povezivanja između učesnika na finansijskom tržištu. U zavisnosti od razvijenosti privrede, odnosno od oblika finansiranja koji koristi svaki subjekt na tržištu, zavisi i raznovrsnost i razvijenost finansijskog sistema. Raznovrsnost oblika finansiranja je važna karakteristika funkcionisanja savremenih privreda u svim zemljama svijeta.

Uslijed ograničenosti materijalnih i finansijskih resursa, jedna od važnih odluka koju donosi privredni subjekt je način finansiranja dugoročne imovine, odnosno investicija. Kapital je krvotok za razvoj biznisa, a u uslovima sve nižeg stepena samofinansiranja raste potražnja za finansijskim instrumentima i njegovim alternativama. Dinamičnost finansijskih tržišta se ogleda u postojanju velikog broja inovacija i razvoja alternativnih instrumenata finansiranja. Na određenom nivou razvoja, postojeći finansijski instrumenti nisu bili dovoljni da prate komplikovano funkcionisanje aktuelnog tržišta, pa su razvijani novi, alternativni instrumenti finansiranja koji bi trebali da omoguće lakše prilagođavanje konstantnim promjenama na tržištu i uspostavljanje novih odnosa segmenata ponude i tražnje.

Od izbora načina finansiranja dugoročne imovine i njegovog računovodstvenog tretmana u velikoj mjeri će zavisiti i finansijsko opterećenje preduzeća, ukupan iznos i struktura troškova, cijena koštanja njegovih proizvoda i na kraju, profit koji će ostvariti plasmanom svojih proizvoda.

U uslovima nedostatka sopstvenog kapitala za kupovinu potrebnih sredstava velike vrijednosti, nerazvijenosti tržišta hartija od vrijednosti, nemogućnosti dobijanja bankarskih kredita ili nedovoljno povoljnih bankarskih kredita, nefunkcionisanja pravne države, kao i zbog postojanja poreskih olakšica, posljednjih godina se sve se više govori o lizingu kao novom obliku finansiranja, pored franšizinga, faktoringa i forfetinga.

Računovodstveni tretman lizinga je od velike važnosti iz razloga što se lizing kroz istoriju, u naročito u razvijenim zemljama, pokazao kao odlična alternativa prilikom finansiranja nabavke potrebnih sredstava kako za poslovne, tako i za privatne svrhe. Računovodstveni tretman lizinga zaslužuje da se istražuje kao ekonomski, pravni i društveni fenomen, interesantan za svakog pojedinca, preduzetnika, preduzeća, razne institucije (čak i državne), pa i državu u cjelini.

U poslovnoj praksi, preduzeća i preduzetnici često se suočavaju sa potrebom nabavke dugoročne poslovne imovine, kako bi započeli svoje poslovne aktivnosti ili održali konkurentnost na tržištu. Odluka o načinu finansiranja nabavke nikada nije jednostavna i prilično je rizična. Često se dešava da kupovina takvog sredstva prevazilazi aktuelne mogućnosti, a da se pribavljanje sredstava putem bankarskih kredita procjenjuje kao nepovoljno i nesvrishodno. U uslovima kontinuiranih fluktuacija na finansijskom tržištu, kao alternativni oblik finansiranja pojavljuje se lizing.

Predmet istraživanja su prednosti računovodstvenog tretmana lizinga u finansijskim izvještajima subjekata lizinga u Bosni i Hercegovini i na osnovu tih prednosti, šanse za razvoj lizing poslova u Bosni i Hercegovini.

Opisani način nabavke potrebnih sredstava omogućava da se pred istraživanje postavi **problem** iskazan u pitanju: Da li računovodstveni tretman lizinga predstavlja pogodnu osnovu za razvoj lizing poslova u Bosni i Hercegovini i kakav je korelativni odnos između primjene lizinga i nivoa razvoja, ne samo preduzeća, nego i privrede jedne zemlje u cjelini?

Polazeći od izloženog predmeta i problema istraživanja, **cilj** ovog rada je utvrđivanje načina računovodstvenog evidentiranja lizinga kao relativno novog instrumenta finansiranja i pogodnosti koje on pruža donosiocima odluke finansiranja u Bosni i Hercegovini, kao i utvrđivanje njegove strukture i upotrebe u pojedinim segmentima, njegove dinamike i perspektive u pogledu povećanja privrednog rasta i razvoja Bosne i Hercegovine.

Oblast istraživanja je računovodstveni tretman lizinga i njegova primjena u redovnom poslovanju u Bosni i Hercegovini, kao jednog od alternativnih oblika pribavljanja poslovnih sredstava, sa osvrtom na zemlje u okruženju i razvijene zemlje.

2.2. Osnovne hipoteze od kojih se polazilo u istraživanju

Iz definisanog predmeta i cilja, formulisane su osnovna i pomoćne (izvedene) hipoteze.

Glavna hipoteza (H0) glasi: „Računovodstveni tretman lizinga, uz obavezno pridržavanje nacionalnih zakonskih i poreskih propisa, predstavlja osnovni izvor informacija za donosiocje odluka na finansijskom tržištu“

Iz navedene osnovne hipoteze može se izvesti nekoliko pomoćnih hipoteza, tj.:

Pomoćna hipoteza 1 (H1): „Postoji značajna razlika u računovodstvenom tretmanu finansijskog i operativnog lizinga“

Pomoćna hipoteza 2 (H2): „Pogodnosti računovodstvenog tretmana lizinga su znatno veće u odnosu na njegove nedostatke, za sve učesnike u poslovima lizinga“

Pomoćna hipoteza 3 (H3): „Pogodnosti računovodstvenog tretmana lizinga nisu značajnije iskorišćene u privrednom razvoju Bosne i Hercegovine.“

Pomoćna hipoteza 4 (H4): „Ukoliko se izabere odgovarajuća strategija, uz postojeći računovodstveni tretman, lizing može biti važan faktor neophodnih strukturnih promjena u privrednom razvoju Bosne i Hercegovine.“

U ovom radu potvrđene su osnovna hipoteza (H0) i sve pomoćne hipoteze (H1, H2, H3, H4).

2.3. Struktura rada po poglavljima i opis sadržaja master rada

Sadržaj i struktura rada su u potpunosti u skladu sa definisanim predmetom, problemom, ciljem i hipotezama istraživanja. Master rad sastoji se od sedam međusobno povezanih tematskih cjelina, uključujući uvod, zaključak i literaturu.

1. UVOD

- 1.1. RAZLOZI ISTRAŽIVANJA
- 1.2. PREDMET, PROBLEM I CILJ RADA
- 1.3. HIPOTEZE
- 1.4. NAČINI ISTRAŽIVANJA I METODOLOGIJA
- 1.5. STRUKTURA RADA

2. LIZING KAO ALTERNATIVNI OBLIK SAVREMENOG FINANSIRANJA

- 2.1. ISTORIJA LIZINGA
- 2.2. POJAM LIZINGA
- 2.3. UGOVOR O LIZINGU
- 2.4. SUBJEKTI LIZING POSLOVA
 - 2.4.1. Davalac lizinga
 - 2.4.2. Primalac (korisnik) lizinga
 - 2.4.3. Isporučilac predmeta lizinga
- 2.5. VRSTE LIZINGA
 - 2.5.1. Finansijski (kapitalni) lizing
 - 2.5.2. Operativni (poslovni) lizing
 - 2.5.3. Razlike između operativnog i poslovnog lizinga
 - 2.5.4. Ostale vrste lizinga
- 2.6. PREDNOSTI I NEDOSTACI LIZINGA
 - 2.6.1. Prednosti lizinga
 - 2.6.2. Nedostaci lizinga
- 2.7. UTICAJ LIZINGA NA PRIVREDNI RAZVOJ

3. PRAVNA REGULATIVA I PORESKI TRETMAN LIZINGA

- 3.1. PRAVNA REGULATIVA LIZINGA
 - 3.1.1. Međunarodni izvori prava
 - 3.1.2. Zakonska regulativa u BiH i njegovo poređenje sa zemljama u okruženju

- 3.2. PORESKI TRETMAN LIZINGA
 - 3.2.1. Porez na dodatnu vrijednost (PDV) i lizing
 - 3.2.1.1. PDV i finansijski lizing
 - 3.2.1.2. PDV i operativni lizing
 - 3.2.2. Porez na dobit i lizing
 - 3.2.2.1. Porez na dobit i finansijski lizing
 - 3.2.2.2. Porez na dobit i operativni lizing
 4. RAČUNOVODSTVO LIZINGA
 - 4.1. RAČUNOVODSTVO FINANSIJSKOG LIZINGA
 - 4.2. RAČUNOVODSTVO OPERATIVNOG LIZINGA
 - 4.3. UPOREDNA ANALIZA RAČUNOVODSTVA FINANSIJSKOG I OPERATIVNOG LIZINGA
 - 4.4. U SUSRET NOVOM MRS 17
 5. PERSPEKTIVA RAZVOJA LIZINGA U BOSNI I HERCEGOVINI
 - 5.1. PRIMJENA LIZINGA U SVIJETU
 - 5.2. POKAZATELJI LIZING POSLOVANJA U BIH
 - 5.3. UPOREDNA ANALIZA RAČUNOVODSTVENOG TRETMANA LIZINGA I BANKARSKOG KREDITA
 - 5.4. MOGUĆNOSTI ZA RAZVOJ LIZINGA U BIH
 6. ZAKLJUČAK
 7. LITERATURA
- APSTRAKT
ABSTRACT

U prvom dijelu rada „Uvod“, predstavljaju se uvodna razmatranja, koja se odnose na razloge istraživanja, predmet, problem i cilj istraživanja, glavnu hipotezu, pomoćne hipoteze, naučne metode korišćene tokom istraživanja, te struktura master rada radi lakšeg praćenja materije.

U drugom dijelu „Lizing kao alternativni oblik savremenog finansiranja“ hronološki se prikazuje razvoj lizinga kroz istoriju, predstavljaju se teorijske definicije lizinga i ugovora o lizingu, predstavljaju se subjekti lizinga, njihova prava, obaveze i odgovornosti. Vrš se klasifikacija lizinga na finansijski (kapitalni) i operativni (poslovni) lizing, što je od velikog značaja da dalje definisanje računovodstvenog tretmana navedenih vrsta lizinga, a opisuju se i ostale vrste lizinga. Zatim, ispituju se prednosti i nedostaci koje lizing može donijeti svakom učesniku u poslu lizinga, a ispituje se i uticaj lizinga na privredni razvoj, što će biti značajno za definisanje perspektive razvoja lizinga u Bosni i Hercegovini.

U trećem dijelu „Pravna regulativa i poreski tretman lizinga“, ispituju se međunarodni izvori prava koji predstavljaju osnovu za utemeljenje lizinga u domaćim zakonima, kao i poređenje aktuelnog zakona u Bosni i Hercegovini sa zakonima zemalja iz okruženja, kako bi se dobila jasna slika o prednostima i nedostacima kojima aktuelni zakon u Bosni i Hercegovini utiče na lizing tržište. Poseban osvrt se daje na poreski tretman lizinga sa stanovišta poreza na dodatnu vrijednost (PDV-a) i poreza na dobit, što je od posebnog značaja prilikom određivanja računovodstvenog tretmana lizinga u svakoj zemlji, pa tako i u Bosni i Hercegovini.

U četvrtom dijelu „Računovodstvo lizinga“, sagledavaju se zakoni i međunarodni računovodstveni standardi kojima je definisan računovodstveni tretman lizinga u Bosni i Hercegovini. Posebno se posmatraju i, kroz praktične primjere knjiženja u finansijskim izvještajima korisnika lizinga, objašnjavaju finansijski i operativni lizing, pošto po međunarodnom računovodstvenom standardu 17 (skraćeno MRS 17) imaju različit tretman,

odnosno različit uticaj na finansijske izvještaje korisnika lizinga. Kako bi se utvrdilo koja vrsta lizinga je pogodnija za upotrebu sa računovodstvenog standarda, izvršena je uporedna analiza ove dvije vrste lizinga. Na kraju ovog dijela, predstavljena su očekivanja od revizije važećeg MRS 17, koja će biti na snazi od 1. januara 2019.

U petom dijelu „Perspektiva razvoja lizinga u Bosni i Hercegovini“ analizira se primjena lizinga u svijetu, prije svega u razvijenim zemljama, kao reper potencijalnih koristi od korišćenja lizinga u poslovanju, a nakon toga i aktuelna primjena lizinga u Bosni i Hercegovini. Za donošenje zaključaka na osnovu postavljenih hipoteza, analiza postojećeg stanja lizing poslovanja u Bosni i Hercegovini i njegovo poređenje sa zemljama u okruženju je od velikog značaja. Kao glavni konkurent lizingu na finansijskom tržištu pojavljuje se bankarski kredit, te se iz toga pojavila potreba komparacije ova dva oblika finansiranja. Na kraju ovog poglavlja, sagledane su mogućnosti i predložene konkretne mjere za razvoj lizinga u Bosni i Hercegovini.

Zaključak predstavlja logičan slijed prethodnih izlaganja. Na osnovu podataka dobijenih istraživanjem dolazi se do određenih zaključaka i preporuka.

Literatura, kao sekundarni izvor podataka, obuhvata sve udžbenike, publikacije i članke, kao i internet izvore, koji su korišćeni u sprovođenju ovog istraživanja.

2.4. Ostvareni rezultati istraživanja i doprinos master rada

Donosioci odluka na finansijskom tržištu moraju donijeti važnu odluku o izboru izvora finansiranja potrebnih dugoročnih sredstava. Ukoliko donosioci odluka u razmatranje izvora finansiranja uzmu lizing, osnovni izvor finansiranja je važeći međunarodni računovodstveni tretman lizinga, kao i nacionalni zakonski i poreski tretmani lizinga. Svi učesnici na lizing tržištu, prilikom računovodstvenog evidentiranja, dužna su primjeljivati MRS 17. U BiH postoji poseban Zakon o lizingu, a poreski tretman je definisan posebnim zakonima o dobiti i porezu na dodatnu vrijednost.

Postoji značajna razlika u računovodstvenom tretmanu finansijskog i operativnog lizinga, stoga je prije donošenja odluke potrebno analizirati učinke ove dvije vrste lizinga na ocjenu kvaliteta finansijskih izvještaja i finansijskih pokazatelja poslovnih subjekata. Operativni lizing je povoljniji sa računovodstvenog stajališta, jer korisnik lizinga iskazuje samo kratkoročnu obavezu za svaku pojedinu lizing ratu, odnosno ne prikazuje vrijednost predmeta lizinga. Time se ne povećava zaduženost korisnika lizinga, postiže se veća likvidnost, povoljniji tok gotovine, ne umanjuje se kreditna sposobnost i čuva vlastiti se kapital.

Prednosti lizinga nisu značajnije iskorišćene u privrednom razvoju Bosne i Hercegovine, mada primjenom odgovarajuće državne strategije razvoja, odnosno korišćenjem lizinga kao izvora finansiranja u poljoprivredi i prehrambenoj industriji, prerađivačkoj industriji i sektoru usluga, uz poštovanje postojećeg računovodstvenog tretmana MRS 17, lizing može da doprinese rastu i razvoju privrede.

Međutim, postojeći računovodstveni standard MRS 17 ne pruža adekvatan prikaz lizing transakcija u finansijskim izveštajima, jer kod operativnog lizinga primalac lizinga ne iskazuje imovinu u bilansu stanja i obaveze proizašle iz aktivnosti operativnog lizinga, već obračunatu lizing ratu evidentira kao trošak tokom razdoblja lizinga. S tim u vezi, od 1.

januara 2019. na snagu će stupiti novi MSFI 16, koji ima za cilj da poboljša finansijsko izvještavanje lizinga i zamijeni postojeći standard MRS 17 i povezana tumačenja. Ovim će se izjednačiti računovodstveni tretman finansijskog i operativnog lizinga, i s tim u vezi donosioci odluka moraju sagledati novine koje donosi ovakav način računovodstvenog tretmana lizinga za sve strane u poslu lizinga.

Doprinos master rada:

1. Povećanje teorijskih saznanja o računovodstvenom tretmanu lizinga, njegovim prednostima i nedostacima, kao i značaju lizinga kao alternativnog izvora finansiranja u BiH,
2. Objašnjenje uticaja računovodstvenog tretmana lizinga na odluku privrednih subjekata o nabavci dugoročne imovine,
3. Izlaganje dosadašnje primjene lizinga u BiH i izvođenje zaključka o efektima njihove primjene,
4. Prijedlog za razvoj domaće privrede uz primjenu lizinga, a na osnovu postojećeg računovodstvenog tretmana lizinga i unaprijed definisanih ekonomskih reformi i
5. Doprinos u povećanju broja radova iz ove oblasti u BiH.

3. ZAKLJUČAK I PRIJEDLOG

Polazeći od naprijed iznetih rezultata istraživanja, Komisija je mišljenja:

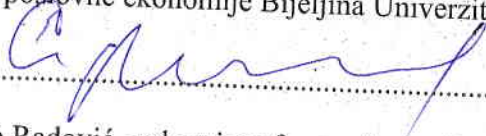
1. Kandidat je uradio master rad u skladu sa predmetom i ciljem istraživanja, koji su postavljeni u prijavi navedene teme master rada.
2. Rad je urađen u skladu sa definisanim standardima za izradu ovakve vrste rada, iskazanog kroz Pravilnik o sticanju naučnog stepena mastera Fakulteta poslovne ekonomije u Bijeljini, kao i Statuta ove organizacione jedinice.
3. Kandidat je u master radu potvrdio hipoteze i ciljeve istraživanja definisane u prijavi master rada.
4. Ovaj rad može da pruži značajne informacije i da bude značajna osnova za dalja istraživanja u ovoj oblasti. Takođe, kroz istraživački dio dobija se jasnija slika o stepenu primjene inovacija u poslovanju.
5. Ovaj master rad u svim elementima predstavlja originalno istraživačko delo.

Komisija smatra da je master rad kandidata Mladena Lemeza urađen prema odobrenoj prijavi i da predstavlja doprinos daljem istraživanju u oblasti računovodstvenog tretmana lizinga i njegovih prednosti kao alternativni izvor finansiranja u BiH. Komisija smatra da su se stekli potrebni uslovi da kandidat može pristupiti javnoj odbrani master rada, pod nazivom „**Računovodstvo lizinga i njegove prednosti kao alternativni izvor finansiranja u BiH**“,

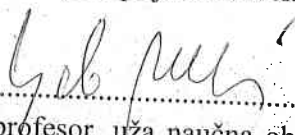
Bijeljina, Februar, 2018. godine

Komisija u sastavu:

- (1) Dr Spasoje Tuševljak, vanredni profesor, uža naučna oblast Poslovne finansije, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina Univerziteta u Istočnom Sarajevu, predsjednik

- (2) Dr Rajko Radović, redovni profesor, uža naučna oblast Računovodstvo, Poslovne finansije, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina Univerziteta u Istočnom Sarajevu, mentor

- (3) Dr Teodor Petrović, vanredni profesor, uža naučna oblast Računovodstvo i revizija, Ekonomski fakultet Brčko Univerziteta u Istočnom Sarajevu, član.

